

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 10. ЈАНУАРА 1882.

ПОЗОРИШТЕ

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Извлази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страни 60 новч. месечно. — Претплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичном стану, у Новоме Саду.

ПОСТАНАК НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У ЗАГРЕБУ.

(Наставак.)

У том комаду начинио је неки млад барон и весељак прилично дугова. Његови веровници тужили су га суду и добили су пуномоћ да га могу затворити. Пандури га вијају да га одведу у затвор у Клиши. Но француски трговачки законик наређује, да се нико ради дугова не сме затворити у својој или туђој кући, а изван куће, даље на улици, само у часовима од зоре до захода сунчева. Барон ће дакле преко дана лепо остати у своме стану, па ће после сунчева захода излетати као ноћни лептир, да иде у позориште, на концерте, вечерње забаве, игранке, па да се ту забавља до миле воље, али ће имати вазда на уму, да се још пре, него што огране сунце, нађе у свом стану, да му судски пандури не могу ни близу крохити. Тако га је једног вечера одвео пријатељ му на соаре неког богатог банкара, где се својски најео и напио, наиграо и накартао. Ту је он лепо забављао и себе и друге, удварао се красној кћери домаћиновој, па је у некој удаљеној соби, где се картало, савладан умором, заспао у насловојачи, а кад се пробудио, свануо је дан. Погледао је кроз прозор, па је видео, да га судски пандури вребају на улици. У том очајном стању нема барону другог спаса, него да под ма каквим изговором остане у банкарској кући, док сунце опет не седне, те да се преко ноћ може слободно кретати. Ту се изроде чудновати и пријатни заплети и замршаји, али му ипак пође за руком, да остане у банкарској кући. Кад настаде вече и свеће се запалише, могао је лепо исмејати судске пандуре, који су узалуд на пољу чекали, јер је задобио не само пријатељство домаћиново, него и срце и руку лепе ћерке, те може у напредак без бриге опет ићи и дању куд му је воља.

У почетку тога комада седи барон на насло-

њачи поред карташког стола, па спава у најдубљем сну. С тога сам баш и изабрао тај комад, — јер кад се човек појави на позорници с неком радњом, то некако изазива публику, особито кад је према коме кивна и раздражена; али кад човек мирно седи, занесен тихим сном, већ је теже дизати ларму на њега. Завеса се подиже. Ја сам седио на позорници, обучен као што се пристоји за игранку, па сам јако спавао — нема тишина у целој кући, не чујеш ни гласка, нико се није смео усудити, да отпочне ларму. Напокон, после кратке почивке, почнем полагано да се крећем, као оно кад се човек буди из тврдог сна, почнем се отезати и пружати, дигнем главу, скочим и викнем од страха, као сазнавши своје стање; и сад, још пре него што би слушаоци могли прекинути тишину, почнем брзо говорити прве речи своје улоге: „Преспавао — задоцнио се — већ је свануо дан — шта ћу сад да радим — итд.“ — али не немачки, него хрватским језиком. Публика се изненадила, зачудила, а можда јој се и допао мили матерњи језик, те је била чисто очарана, па није изјавила свога гњева и нездадовољства према мени. Како сам знао пољски, свикао сам био прилично већ и сродни хрватски језик, те сам сачинио мали говор, у ком сам изразио, да се љутога кајем, што сам се одоцнио, као што ми се то у Трсту догодило, где сам се бећ своје кривице морао толико задржати, и како ми ништа друго не преостаје, него да се код својих забринутих пријатеља искрено извиним и да их молим, да ми и у напредак не одреку њихову љубав и пријатељство. Кратки мој говор на хрватском језику био је од одсудна утицаја: одобравање, усклици, бурно тапшање попрatiше моје речи — заман је сикала и звиждала мађарска странка, јер је

хрватска странка, која је први пут чула њезин драги матерњи језик са позорнице, утукла сву опозицију својим бурним тапшањем и одобравањем, и тога вечера пожиљео сам победу у место пораза. Наравно, да сам своју улогу даље играо немачки, а приказивао сам је с вољом, те су ми непрестано тапшали. Кад се после моја жена појавила у другом комаду, дочекана је бурним тапшањем, те се тим сртно свршио успех тога вечера, кога смо се толико плашили.

Од тога дана био сам љубимац и штићеник хрватске странке, која ме је својски потпомагала; али као што оно каже стара песма: Сваки

сталеж има своје радости — сваки сталеж има своје терете, — тако је било и мени. Пријатељство хрватске странке натоварило ми је мало по мало многе тешке обвезе. Одушевљени народњаци наваљиваше на мене са свакојаким плановима и пројектима, пустим жељама и надама, а све се могло свести у једну тачку: да им створим хрватско народно позориште. Да ми моји нови и упливни пријатељи не би окренули леђа, те постали противници, морао сам прихватити њихове жеље. Писао сам даље више чланака о важности и користи народног позоришта у опште, а хрватског на по се.

(Свршиће се.)

ИСТИНЯ

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Максим Црнојевић.“) Трагедија у 5 чина, с певањем, написао Др. Лаза Костић, за позоришну удесно А. Харпћ, музика од А. Максимовића.

Из благодарности зар што јој се „Максим Црнојевић“ сваке позоришне сезоне као стари љути оклопник на невољи нађе, решила се позоришна управа, да му ове године учини особиту концепцију, одредивши му за мегдан јуначки свечан дан Богојављење. „Пажњивост“ та зацело би достојна била признања Максина, али боље тај некако баш није вољан да уважи услугу, него се још намрштио, па без све шале и афектиране скромности иште, да се врати у тиштину радних дана; на поштење своје уверава, да се није добро осећао у тиштини и врвим тој свечанога дана; каже — а ко би то још веровао? — да су га пецкали и задирквали, када вели и исмејали и онде, где сирома ни у сну није сневао, да то васлушује. Радо ће, каже, и даље „извлечити“ али зато моли, да буде поштећен од таквих концепција, таквог одликовања.

Изјава благодарности „Максиму Црнојевићу“ од стране управе била је „опасна шала“; ако од те шале у опште још може бити које опасније, онда ћемо тако крстити ону шалу, усљед које се улоге тако испрекрштале и заплеле, да је Добриновић добио Надана, а Рашића Радоја. Злопамтило смо, па се сећамо, да је тако прошле сезоне опет баш главом Добриновић пао шака таквој, бајаги незгодним околностима у персоналу изазваној „шали“; жао нам га је било и онда, а сад бисмо чисто виј тражили сатисфакције, јер је ово било мало покрупно. Гледати Добриновића, па не уживати у њему, не дичити се сваком приликом, што је наш, то смо од новијег доба држали, да се неда ни замислити. Али се ето нађе неко да нам те илузије квари, па још кад тај неко није нико други, него управа, — шта онда ту човек да рекне? Добриновић се, наш јадник, бар песмом „о тићима и голу-

бци“ трудно, да нам се прикаже као стари познаник и љубимац, али се када све снле заклеле против њега: нашао се у оркестру делија, један, коме се прохтено, да шалу проводи; злобан свет хоће да каже, да је вбијање шале прилепчиво.

Што се тиче шале с Радојем и Рашићем, ту нека Радоје као увређена странка тражи правду, па штат се и изампре; то већ не би згорег било ни с тога, што би се онда на њих могли угледати Милош Обреновић и В. Поповић; Милош је добра срца, па ће се радо одсрдити, ако се В. Поповић с вољом и трудом лати, да га проштудира, јер је само када ту запело; иначе би се њих двоје лако могли погодити, а кад се једаред погоде и удесе, нико их више не смете; да се не виде бог зна које време, па им се опет за то побратимска веза не раскиде. Ето се Лукић и Иво Црнојевић нису одавна били састали, па се тако опет нашли, као да се нису никад ни растављали. А да куд ћеш веријег, чвршћег пријатељства, но што је између Драгиње Ружићке и Јевросиме? Максим и Ружић новији су, додуше, познаници, али се знају и разуму. Од скора се тек спријатељиле и Филета и М. Рајковићка, Анђелија и Л. Харпћева, но, а код женских треба већ дуже, док сазнају једна другој — мароте.

Г.

(Недељни ред новоришићних представа.) У уторак 12 јануара први пут: „Окаљано поштење“. Карактерна слика у 3 чина, написао Борман Риген, превео Сава Радјковић. — У среду 13. јануара по други пут: „Великоваропшани“. Шала у 4 чина, написао др. Ј. Б. Швајцер, превео П. Ј. Мостић. — У суботу 16. јануара с новом поделом улога први пут: „Обрштар од осамнаест година“. Шалтива игра у 1. чину, превео Л. Телечки. — Пре тога: „Доктор Робин“. Шалтива игра у 1. чину, написао Премареј, за српску позорницу

прерадио Ј. Ђорђевић. — У недељу 17. јануара, у ко-
рист позоришне друžине, први пут: „Рат у ми-
но доба“. Шаљива игра у 5 чинова, по Шентану и Мо-
зеру прерадио Александар Б. Јовановић.

П О З О Р И Џ Т Е .

* (Љубавно писмо Косте Трифковића на ма-
ђарској народној позорници у Будим-Пешти.) Да-
нас у недељу 10. и у понедељник 11. јануара о. г. при-
казује се у мађарском народном позоришту у Будим-Пе-
шти „Љубавно писмо“, та шаљива игра нашег никад не
прежаленог Косте Трифковића. Мађарски листови хвале
већ у напред тај комад. Тако „Pesti Napló“ пише: „Како је
„Љубавно писмо“ прво позоришно дело, које ће се, са
српског језика преведено, давати на мађарској народној
позорници, то ће та представа бити књижевни догађај.
Ту шаљиву игру наградило је књижевно друштво „Срп-
ска Матица“ са 100 дуката. (100 фор. а. вр. — Ур.) Пи-
сац је тога дела Коста Трифковић, један од најбољих
српских драмских писаца, који је пре 5 год. у цвету своје
младости, једва му је било 26 година, (33 године. — Ур.)
преминуо. Предмет су тој шаљивој игри два љубавна пи-
сма, која не досију тамо, камо су намењена, а то је тако
пикантно и занимљиво израђено, као да је писац те ша-
љиве игре прави Француза.“ Једва чекамо да видимо, шта ће
рећи мађарска критика после представе те шаљиве игре.

* (Народно позориште у Загребу.) „Vjenac“ пише:
„Након дванаест дана празника, за којих су се на нашој
позорној згради предузеле разне преинаке за сигур-
ност општинства, отпочеле су се опет представе почетком
нове године. За прву представу био је одређен „Шоншон“,
али како се код нас репертоар одређује и оглашује са-
мо за то, да општинство знаде шта се дотичног дана не
ће играти: то се место „Шоншона“ давао „Фауст“, са гђом
Еделсберговом у у洛зи Маргарите. Гђа Еделсбергова ве-
лика је уметница и у игри и у певању, те не бисмо имали
ништа против њеног гостовања, да смо у априлу, или бар
у другој половини марта, али овако, у најлепше доба по-
зоришне сезоне, мислим, да није било мудро од управе,
што је пустила, да гостује, ма да је то не знам ко за-
хтевао. Јер ко ће вам после Еделсберговачне Марга-
рите ићи гледати ексотичну игру синњоре Дотијеве.“

Што се тиче представе „Фауста“ можемо рећи, да је
у оште добра била, а Маргарита гђе Еделсбергове са-
вршена. Но не можемо прећутати, како се без свакога
разлога најлепши делови испуштају. Тога не би смело
бити.

Уторак 3. јануара о. г. давала се по други пут „Ро-
мантична жена“, од Кастелвекија. Комад овај има лепу
тенденцију, али је ипак за то тек делимице успео. Томе
је криво то, што је у њему одвећ мало радње, мало ко-
мичних ситуација, што романтичност грофице прелази
вероватност, а доста је криво томе и то, што је комад

похрваћен. Јер ако је данас тешко помислiti онакву
романтичну жену у Италији, то ју је још теже помисли-
ти у Хрватској.“

„Розог“ пише: „У петак 6. јануара зацвркutoа је у
нашем позоришту, иза дужега ћутаја, дражесни „Цвр-
чак“ Бирхфајферке или боље рећи женијалне Сандове.
Премда зазвримо од плодова марљивости и сентимента-
лизма те филистарске Немиџе, не можемо ипак одрећи,
рутину списатељици, која се подухватила да спута у
споне драматичке целине тако савршеноу сеоску идилу
као што је „мала Фаншон“. Сва позоришта немачка из-
нашају бар једнput „Цврчка“, да им се каква обљубље-
на враголанка у тако тешкој улови истакне; а тако и
на нашем позоришту парадираје су са „Цврчком“ мало
не све наше познатије уметнице, али колико се ми се-
ћамо, после Перисове није ни једна схватила и представ-
љала Фаншонку као гђу Краљева. Да речемо пак
искрено, госпођица Краљева је остала увек и свуда „Цвр-
чак“. Ватрено око, живахно и пркосно кретање, скроз
природна разувданост смеха и говора — речју, све слаже се
код госпођице Краљеве, да у тој улови слави свој нај-
већи успех. Што нам је прекасно код наше представ-
љачице још више пао у очи, беше прави глас срца, ре-
као бих јека дубоког чувања, које је гђа Краљева рет-
ком дражести и вештином звала истакнути, и то осо-
бите у тренутцима, где из мале враголанке провирује и
развија се љубећа девојка. То је може бити, први пут,
да је звонки смех гђе Краљеве провиривао кроз оро-
шene и сузе очи. Ако је њезин „Цврчак“ изгубио нешто
враголанства, то је добио израза и уметничке вредности.
Гг. Фијак и Бак (Ландри и Дијдије) такмичи се који
ће показати већу љубав за „Цврчку“ и боље памтење
улоге. Особито овај потоњи, премда, на жалост, од неког
добра стално промукао, знао је потпуно схватити значај
сељачког наивног љубавника. Ваљани беху у својим ма-
ливим улогама г. Милан и гђа Флидер, те нам је похвали-
ти код првога уз карактеристичну игру и посве верни
костим. Нова са свим у улоги старе Фадете, бијаше гђа
Коларовићка, која је такође нашла своју улогу. Ако се
изузме досадно развлачивање и предуго растезање го-
вора, можемо је похвалити ради драматског израза,
који је изнела на видело, и то понајвише у дијалогу са
старим Барботом. Сви остали глумци, међу којима морамо
напоменути дражесну Маделону Фримел, вршили су
своју улогу пристојно, и задовољили потпуно прилично
слабо посвећену кућу.

У синоћњем „Шоншону“ добро су успеле обе се-
stre Фрајденрајхове. Млађа гђа Мицика показује нео-
бичну окретност и рутину, али не видимо још прави при-
рођени таленат. Уз млађахне године наше нове представ-
љачице надати се и томе. Стари синоћњи водвиљ беше
доста добро представљен, те нам је истакнути особито
врсног господина Сајевића, који задовољава увек наше
општинство.“

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

32. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТИПЛАТИ 23.

У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 10. ЈАНУАРА 1882:

ПАРИЈСКА СИРОТИЊА.

ДРАМА У 6 РАЗДЕЛА, ПРЕВЕО С ФРАНЦУСКОГ М. И. СТОЈАНОВИЋ.

I. Раздео: Банкар из Бордоа. — II. Раздео: Сиротиња у прном капуту. — III. Раздео: Невалјали богатаци. — IV. Раздео: Смиљујте се, уделите! — V. Раздео: Улица хишетска, број петнаест. — VI. Раздео: Посрамљени богатаци.

ОСОБЕ:

Петар Берније	Лукић.
Андија Берније, син му	Барбарић.
Вилбрун	В. Поповић.
Шлантрез	Ружић.
Фабије Рокфел	Банковић.
Жуберт	Јовановић.
Биго	Добриновић.
Јосиф	Рашић.
Госпођа Бернијерева	Д. Ружићка.
Антоанета, њени јој	Л. Хадићева.
Регина, биговљева мати	Ј. Поповићева.
Клодета	Д. Адамовићева.
Алида Вилбрунова	Б. Хадићева.

Народ, путници, носачи и сватови.

Збива се 1840. године. Први чин је Вилбрена у Бордоу, а остали у Паризу.

У уторак 12. јануара први пут: „ОКАЉАНО ПОШТЕЊЕ.“ Карактерна слика у 3 чина, написао Борман Риген, превео Сава Рајковић.

Улазнице могу се добити у позоришној писарници од 9—12 сахата пре подне и од 3—5 сахата после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК ОКО 10 САХАТА.